

lida visa fuit. ; Cur enim magis absurdum , hominem in fructu hominis esse , quam hominem homini servire ? Nec est in his ulla oppositio : *Fructus hominis causa comparati sunt : Homo est in fructu hominis.* Non enim hic idem eidem subjecto attribuitur , sed diversis. Quamobrem melior est & certe huic loco magis convenit illa Ulpiani ratio sumpta a fine & usu , quia ancillæ non ad hoc comparantur , ut pariant , "sed ut serviant l. 27. de hær. pet. Id autem solum iu fructu alicuius rei esse intelligitur & ad fructuarium pertinere , quod percipitur ex eo usu , ad quem res parata est , vel natura vel patris fam. instituto , l. 9. §. 5. v seqq. l. 10. de usuf. Quapropter , etsi nihil interest , partus in fructu sit necne ; ad proprietarium pertineat , an ad fructuarium ; ut neque ancillæ , quæ utique servire cogitur : ratio tamen habenda fuit honesti ac decori , cavendumque ne stupris vilitetur dignitas humana , argum. l. 44. de ædil. edict. Cæterum nihil amplius efficit hæc ratio , quam ut ne partus fructuario aut bonæ fidei possessori acquiri debat : in cæteris enim partibus juris , in fructu sive reditu aut causa etiam partus computatur , l. 8. l. 14. de usur. l. 24. §. 1. ad l. Falcid. Hinc dici solet partum ancillæ esse fructum extraordinarium , ad bonæ autem fidei possessorem & fructuarium solos ordinarios pertinere .

(1) L. 22. tit. 31. P. 3.

TEXTUS.

De officio fructuarii.

38 Sed si gregis usumfructum quis habeat , in locum demortuorum capitum ex fœtu fructuarius submittere debet (ut v Julianu visum est); v in vienarum demortuarum vel arborum locum alias debet substituere. Recte enim colere , v quasi bonus paterfamilias uti debet (1).

COMMENTARIUS.

1 Longius a via digreditur Imperator ; sequendum tamen , quounque trahit. Cum fructus omnes , sive ex renascantur , sive per causam rei jure percipientur , fructuarii lucro cedant , æquum est , ut is vicissim onera rei fructuariæ adjuncta agnoscat , juxta regulam naturæ , l. 10. de div. reg. jur. Inter onera autem , quæ fructuario incumbunt , hoc unum est , ut rem fructuarium tueatur , l. 44. de usuf. Hæc autem tutio cum exigat , ut rem , quam accepit , integrum & in suo statu conservet , quantum cura & reparazione fieri potest : ideo & curam ac diligentiam rei servandæ adversus imminentia pericula adhibere debet , & quidem talem , quallem diligens patris fam. suis rebus adhibere solet , l. 65. eod. & suo sumptu sarcire ac reparare , quæ vitii aliiquid contraxerunt , aut discesserunt a priori integritate : pu-

De rerum divis. & acquir ipsarum dominio. 253

ta si quid reficiendum est , sarta secta præstare , animalia ægrotare curare , gregem ex fœtu supplere , in locum arborum demortuarum alias substituere : in summa recte colere , atque ut bonus paterfamilias uti , l. 7. l. 18. l. 65. de usfr.

2 Gregis usumfructum). Ait gregis : nam si non gregis aut universitatis ususfructus nomine collectivo legatus sit , sed singulorum capitum veluti centum ovium , nihil supplere cogitur fructuarius , l. 70. §. 3. de usuf. quippe in his quæ numero certa sunt & designata ; non est argumento locus : & tot sunt tunc ususfructus , quot sunt capita fructuaria , quorum uno mortuo , ususfructus iste extinguitur.

3 Demortuorum capitum). Hoc ideo quia si vi externa capita aliqua ex grege perierint , incendio puta , aut ruina stabuli , aut prædonum impetu , hos causus fructuarius præstare non debet , nec in locum amissorum alia subsistere , arg. l. 59. de usuf.

4 Ex fœtu submittere). Ait ex fœtu. Neque enim de suo gregem supplere fructuarius cogitur , sed ex agnatis capitibus , hoc est , natis ex eodem grege , l. 68. §. 2. eod. Proinde si ex græge donandum ulla nata sint prioribus demortuis , aut si oves abortierunt , aut fœtus perierunt , priusquam submitti possent ; nihil supplere debet fructuarius. In locum quoque eorum capitum , quem vel senio vel vitio corporis inutilia facta sunt , alia ex fœtu submittenda , l. 69. eod.

5 Submittere debet). Submis-

sionis effectus hic , ut substituta capita statim domini fiant ; sic ut post substitutionem priora si- ve de mortua , vel inutilia & vitio- sa , fiant fructuarii. Hæc enim ex natura fructus desinunt esse pro- prietarii , d. l. 69. de usuf.

6 Vinearum demortuarum , vel arborum) Ait hic item demor- tuarum , sicut Paulus in l. 18. eod. nimirum ideo , quia in locum arborum vi tempestatis eversarum alia substituere non tenetur , l. 59. eod. tit. quippe ususfructuarius omnia quidem , etiam quæ sine cul- pa ejus contingunt , sed sola rei interna incommoda ac detrimenta sustinet : quæ autem vi contingunt externa , nec a re ipsa profi- cescuntur , placet ad onus fructua- rii non pertinere , ex regula & jure communi de casibus fortuitis , l. 23. de div. reg. jur. l. 6. C. de pign. act. Ulpian. in l. 7. §. ult. de usuf. scribit , fructuarium cogi & adse- rere arbores , id est , forare me- dullam arboris sterilis , & in eam fecundæ calamum immittere : in-

ditionis species pro genere. Qua forma Papinianus dixit adserere prolem , pro adoptare : sicut sci- licet inforationi surculus truncum adoptat , Cajac. 11. obs. 36.

TEXTUS.

De inventione thesauri.

39 Thesaurus , quos quis in loco suo invenerit , Divus Ha- drianus naturalem æquitatem se- cutus ei concessit , qui eos inven- erit . Idemque statuit , si quis-

in sacro, aut religioso loco fortuito casu invenerit. At si quis in alieno loco, non data ad hoc opera, sed fortuito invenerit; dimidium domino soli concessit, & dimidium inventoris. Et convenienter si quis in Cæsar's loco invenerit, dimidium inventoris, & dimidium esse Cæsar's statuit. Cui conveniens est, ut si quis in fiscali loco, vel publico, vel civitatis invenerit, dimidium ipsius esse debeat, & dimidium fisci, vel civitatis.

COMMENTARIUS.

1 Thesauros). Thesaurus Græcis & Latinis idem est, quod Persis Gaza, nimirum quælibet divitiæ, quas in usum futurum asservamus aut recondimus. Nam & pecunia nuper deposita, & cuius dominus non ignoratur, passim thesaurus appellatur etiam apud nos, ut in l. 22. familiæ. eresc. l. 15. ad exhib. ac de tali quoque thesauro accipienda l. 3. §. 3. de acquir. poss. ut recte existimat Gothofredus. Locus quoque, in quo opes asservantur, thesaurus appellatur, Plutarch. in Solon. Hinc per translationem Cic. i. de orat. cap. 5. memoriam dicit esse rerum omnium thesaurum.

2 Cæterum in quæstione de adquirendo rerum dominio, cum agitur de thesauro occupatione acquirendo, JCti thesaurum appellant eam duntaxat pecuniam, quæ olim condita, nunc cum reperitur, a quo condita, aut cuius sit, ignoratur, l. 31. §. 1. hoc tit. l. un. C. de thesaur. lib. 10.

Convenienter nimicum argumen-
to, quod tractant: cum non alias thesauri idoneus, qui hoc modo acquiratur, quam qui dominum non habeat: nec repugnat communis & popularis loquendi consuetudo. Igitur in quæstione proposita thesaurus, definitore Paulo in d. l. 31. est: *Vetus quædam depositio pecunie, cuius non extat memoria, ut jam dominum non habeat.* Atque hinc jam etiam liquet, thesaurum quoque pertinere ad regulam juris gentium de rebus nullius: quanquam non per omnia in thesauro ocupanda & nostro faciendo idem servatur, quod in cæteris rebus, quæ nullius sunt. Nam cæteræ hujus generis res quovis loco occupatae, totæ fiunt occupantis: thesaurus autem extra locum proprium repertus pro parte tantum dimidia. Sed & res cæteræ quæ nullius sunt, fiunt occupantis, etiamsi data opera quæsitæ sint in alieno: thesaurus in alieno quæsusitus nullo modo. Quod quamobrem tam varie placitum, intelligetur non ita multo post.

3 Quos quis in loco suo inver-
nit). Thesauros quos quis invenit in loco suo, in totum suos facit, sive data opera quæsitos, sive forte fortuna: tantum magi-
cæ artes ad thesaurum in suo inveniendum prohibentur, quas & ubique excipi oportet, d. l. un. C. de thes. Ait in loco suo. Proprium locum accipere debemus etiam eum, in quo alias usumfructum habet, arg. pr. infr. de hær. inst. Proinde si in eo loco proprietarius invenerit thesaurum, in

suo invenisse intelligi debet, & giosive, aut monumentis thesauri reperti fuerint, Divi Fratres constituerunt, ut dimidia pars fisco vindicaretur. Arbitror, comoda explicazione dict. l. 3. §. pen. cum hoc nostro §. conciliari posse. Constituit Hadrianus, thesaurus ejus esse, qui eum invenisset in loco suo; addidit idem esse, etiamsi in loco sacro aut religioso repertus sit; nimirum ejus item esse, cuius est fundus, in quo loca ista sunt, perinde quasi in suo adhuc reperisset. Nam etsi loca sacra & religiosa nullius vere in bonis sint; ejus tamen aliquatenus sunt, cuius in usu & fundo sunt, & quodammodo juris privati, arg. l. 5. & seq. de relig. l. 9. §. 1. ad Juli. peci. l. 24. de contr. empt. Quid igitur Divi Fratres in d. l. 3. §. pen. de juri fisci? Constituerunt, inquit Callistratus, ut thesauri in locis fiscalibus, vel publicis, religiosis, aut monumentis reperti, pro parte dimidia fisco vindicarentur. Titulus ipse & rerum conjunctio ostendunt, loqui Impp. de locis religiosis similibus publicis, in quibus scilicet fiscus jus habet, aut qui fisci quodammodo sunt, puta quod ad fiscum forte perverunt, juxta l. 6. eod. tit. vel quæ publice civium funeribus destinata sunt, cuiusmodi tenuiorum tumulos in suburbanis fuisse, auctor est Aggen. Urbicus. In his locis eodem jure uti fiscum volunt, quo utitur in rebus publicis juris profani, aut quo utuntur privati in loco suo, sive profano sive religioso.

6 Fortuito casu). Thesaurus,

Lib. II. Tit. I. quem inveni in loco meo, sive fortuitum, sive quæsitum, meus est; sin ille locus meus sacer est vel religiosus, non alias meus erit, quam si fortunæ quasi munere mihi oblatus fuerit, nullo adhibito perscrutandi studio; quod proculdubio ideo placuit, ne detur occasio violandorum sepulchrorum, & aperiendi urnas defunctorum.

7. *At si quis in alieno*. Cæteræ res, quæ nullius sunt, occupantium fiunt, etiam si data opera in alieno quæsita sint, ut de feris bestiis in fundo alieno investigatis & captis diximus; thesaurus in alieno quæsitas et inventus ne pro parte quidem fit inventoris, sed totus domino reddi jubetur, *d. l. un. de thes.* Ratio diversi juris hæc est: quod qui feram in alieno capit, aut rem puta pro detelicto habitam tollit, nihil fundo aut fundi domino nocet; ad tesaurum vero perveniri non potest sine effossionibus & manifesto damno fundi, in cuius visceribus thesaurus abditus jacet. Aliena autem effodere sine permisso domini, inque iis latentes rimari opes, merito vetitum, & poena, non præmio dignum, *d. l. un.*

8. *Dimidium domino soli*. Thesaurus in alieno loco casu inventus, dum quis arat, aut quid aliud in eo operis facit, pro dimidio inventoris fit, pars altera conceditur domino soli, *l. 63. §. pen. & ult. hoc tit. d. l. unic. C. de thes.* Cur vero inquis, non totus cedit inventorii, sicuti cæteræ ejusdem generis res occupantis to-

tæ fiunt loco quocunque occupatae, ut ferae bestiæ, res pro derelictis habiæ, gemmæ & lapilli inventi in litoribus? Nimis quia illæ veræ nullius sunt: thesaurus non est; quippe quem nemo eo animo abscondit, ut eum in numero rerum suarum esse nolit, sed ut tuto riori loco custodiat; tantum ideo nullius esse dicitur, quia cujus sit non appareat: nam etsi dominum per rerum naturam habeat, hæredem scilicet ejus, qui eum defodit quamvis per longissimam successionem primo domino succedentem; apud nos tamen non habet, quia a nobis dominus ignoratur: ob quam incertitudinem itum est ad hanc partitionem, ut pars una inventori, pars altera domino loci adjudicaretur. Tametsi enim pro inventore dici poterat, Thesaurum, ut rem nullius, totum ei, qui invenit, tribui oportere, propterea quod de his, quæ non apparent, perinde judicandum sit, quasi non essent, *l. 77. de contr. empt. dominum* tamen loci, & sua & par ratio defendit, qui contra sibi thesaurum vindicans dicere potest, nihil esse verisimilius, quam quod a majoribus suis profectus sit: in proprio enim, quia tutius, non in alieno thesauros condi.

9. *In Hispania* jus hucusque relatum de inventione thesauri probatum appetat in *l. 45. tit. 28. P. 3.* Cæterum jure recentiori, quod existat in *l. 3. tit. 22. lib. 10. Nov. Recop.* omnes thesauri Regis sunt; eorum tamen pars quarta inventori seu delatori tribuitur pro præmio. Licet

, enim *d. l. 11.* duntaxat videatur alienantur. Vocantur autem stipendiaria & tributaria prædia, quæ in provinciis sunt: inter quæ necon & Italica prædia ex nostra constitutione nulla est differentia: sed siquidem ex causa donationis, aut dotis, aut qualibet alia ex causa tradantur, si ne dubio transferuntur (1).

COMMENTARIUS.

1 Hæc quoque acquisitionis species ad generalem occupationem referri debet: nam cum traditione rem acquiri dicimus, non intelligimus solum factum tradentis, sed ex effectu magis etiam rei traditæ appreceptionem atque apprehensionem: quippe sine qua traditio non perficitur; hoc est, dominium non transfertur aut acquiritur, *l. 55. de obl. & act.* Differt autem hic modus acquirendi a superioribus ejusdem generis, quod earum rerum, quæ nullius sunt, acquirendarum ratio, præter apprehensionem nihil considerat, qui occupantur sine cùjusquam injuria; quæ ex hostibus capiuntur, invitis dominis ad nos transeunt jure belli: in specie autem proposita non satis est, nanciscendi dominii causa rem apprehendisse, nisi & voluntate domini in hoc tradita sit; quod omnino hic exigit ratio juris gentium, *d. l. 55. l. 11. de div. reg. jur.*

2 Et quia nemo eo animo est, ut velit rem suam in alium transferre sine causa, inde est quod cum in cæteris omnibus juris gentium

(1) *L. 46. tit. 28. P. 3.*

acquisitionibus modus acquirendi idem sit & causa sive titulus (verbi causa occupatio feræ bestiæ est & modus acquirendi & titulus), ea in hac specie perpetuo distinguantur. Modus acquirendi est traditio vel potius rei traditæ acceptio & apprehensio: titulus, vel uti emptio, permutatio, donatio cæteræque causæ, ex quibus re a domino tradita dominum in accipientem transit, si vero a non domino tradatur jus usucapiendi, l. 31. hoc tit. l. 1. v seqq. de publ. in rem act.

3 Per traditionem). Traditio est vel vera, & in re mobili est: *De manu in manum translatio: in re soli: In possessionem inducito: vel facta: Quæ commoditatis causa fit vel brevi manu, vel actu aliquo coporis, aut nota si- ve symbolo, quod veram traditionem repræsentet.* Non minus vero facta & symbolica traditione dominium in accipientem transit, quam vera & naturali, § 43. & seqq. infr. eod. (1). At citra ullam traditionem nudis & solis pactis dominium non transfertur, etiamsi id agatur in negotio gerendo, ut transeat: verbi causa placuit inter nos, ut mea res esset tua; licet id placuerit ex justa causa, puta quia eam tibi vendidi, non ante tamen tua erit, quam a me tibi tradita sit, atque hinc famosa regula *Traditionibus, non nudis pactis dominia rerum transferuntur*, quam habemus in l. 20. C. de pact. (2). *Cur vero ad domi-*

(1) L. 6. cum seqq. tit. 30. P. 3. junct. l. 47. tit. 28. d. P. 3.

nium transferendum non placet sufficere nudam convenientium voluntatem? Nimirum quia nemo ex ratione juris gentium facto suo rem (sive ea nullius sit sive alterius) acquirit, nisi cuius potestati & manui subjecta sit: quod ita quisque consequitur, si eam apprehenderit, si possessionem ejus nanciscatur, arg. l. 1. de adq. pos. Non aliter autem possessio rei alienæ apprehendit, & per eam potestati nostræ res subjici potest, quam si dominus eam tradiderit, in cuius tāndiu potestate est & manet. Illud meminisse oportet, disputare nos de acquirendo rerum dominio jure gentium: nam quin jure civili multis ex causis sine possessione acquiratur, veluti adiunctione hæreditatis, agnitione bonorum possessionis, legati, fideicommissi, dubium non est: Hein. in recit. hoc tit. n. 327. inscite numerat acquisitionem rerum hæritarium inter modos naturales acquirendi utilitatis quoque causa jure singulari in quibusdam causis receptum, ut cui possessio non acquiritur aut acquiri non potest deficiente animo, ei simplici apprehensione acquiratur dominium, eo qui tradit amittente possessionem, vide l. lib. 19. hoc tit. junct. l. peregre 44. §. 1. de adq. poss. l. 13. de donat. ad Homan. illust. quest. 11.

4 Voluntatem domini) Ait ratam haberi voluntatem domini. Est enim suæ quisque rei moderator & arbiter, l. 21. C. mand. Cx-

(2) L. 51. tit. 5. P. 5.

terum, ut quis velle rem suam transferre intelligatur, duo hæc concurrere debent: ut sciat rem suam esse, quam transferre cogitat; ut justam causam habeat, cur velit, puta quia vendidit, dare promisit, &c. illud quia nemo, qui errans in dominio rei suæ, suam esse ignorans, eam pro aliena tradit, hoc animo est, ut eam transferat, l. 35. hoc tit. Ajo, in dominio rei suæ: nam si quis non erret in re sua, non in ea, de qua transferenda agitur, sed in re alia, puta in causa debendi; hic error alienationi non obstat: & ideo indebiti per errorem solui nulla vindicatio est. Hoc, quia nemo rem suam alicui tradit transferendi gratia, nisi causam habeat, cur id faciat. Hinc illud Pauli: Nunquam nuda traditio transfert dominium, sed ita si venditio, aut alia justa causa præcesserit, propter quam traditio secuta sit, l. 31. hoc tit. Nec dicat quisquam id requiri superflue, cum si nulla causa adsit, præsumi debeat donatio, arg. l. 47. de oper lib. Quoniam hoc tunc solum locum habet, cum res consulto data est, l. 53. de div. reg. jur. Illud non refert, an revera præcesserit causa an opinione tradentis, ut patet in solutione indebiti.

5 Sed quæstionis est, si ego ex una causa tibi tradam, tu ex alia accipias; an hæc in causis tradendi & accipiendi dissensio impedit dominii translationem. Et siquidem in tradente nulla sit causa dominii transferendi, vel in capiente nulla nancisci; ut si ego deponam apud te pecuniam,

tu quasi mutuam aut donatam accipias, aut e converso, si ego tibi deni pecuniam quasi mutuam, tu quasi commodatam accipias ostentandi causa, certum est, dominium non transferri, l. 18. §. 1. de reb. cred. Non enim hic concurrit affectus ex utraque parte contrahentium, quem ad translationem dominii requirimus, l. 55. de obl. & act. At si utrinque subesse existimetur causa idonea, ex qua dominium transferatur, veluti si tibi dem fundum tanquam a me debitum ex testamento, tu quasi ex stipulatu debitum accipias; vel si ego tibi tradam pecuniam donandi animo, tu accipias quasi creditam, seu mutuum hic, quia ex utraque causa id patriter agitur, ut dominium transferatur, puto traditionem efficacem esse: idque & Julianus generaliter probat, l. 36. hoc tit.

6 Videtur autem a Juliano dissentire Ulpianus in specie posteriore, cum pecuniam tibi dedi quasi donatus, tu quasi mutuam accipies, d. l. 18. pr. de reb. cred. Primum negat hic esse donationem, sed hoc etiam ex sententia Juliani. Deinde ait, nec mutuam esse. Nec hoc quidem negaverit Julianus, quia mutuata non est. Sed quod addit postea: Magisque nummos accipientis non fieri; in eo dixeris eum dissentire a Juliano, qui generaliter definit, dissensum in causis transferendi non obstarre translationi, cum in corpus, quod traditur, consentimus; & hanc regulam etiam eodem exemplo declarat, d. l. 36. quod proponitur:

ab Ulpiano d. l. 18. Connan. 3. comm. 7. & Don. 4 comm. 18. & ad d. l. 18. de reb. cred. adjunt, verba hæc Ulp. *Magisque numeros accipientis non fieri, duplice posse pati interpretationem: posse sic accipi, ut nummi omnino non fiat accipientis: posse etiam sic, ut non fiant perfecte, non irrevocabiliter, ex comparatione acquisitionis scilicet rei donatæ, arg. l. 71. de verb. sign. l. 38. §. 3. de solut. fiant tamen eo effectu, ut etiamsi adhuc extant, vindicari nequeant; consumpti, nec efficaciter condici. Atque hoc posteriore modo verba Ulpiani accipienda esse propter generalem Juliani definitiōnem. Et videtur aliquo modo suadere hanc interpretationem etiam ratio ab Ulpiano subjecta: Cum alia opinione acceperit; quippe qui donatum sibi, tanquam mutuum accepit, non eo animo est, ut dominus non fiat, sed ut non fiat simpliciter, & sine obligatione restituendi tantundem, tanquam ex causa donationis. Aliam hujus pugnæ sedandæ rationem tradit Averan, lib. 1. interpret. jur. cap. 17.*

7 Cujuscunque generis sit corporalis res tradita alienatur. Modo ne talis, cuius alienatio prohibita, ut fœdus dotalis: aut ne causa ex qua traditur jure improbata, ut donatio inter virum & uxorem. Ait autem cujuscunque generis sit, ut significet, non solas nanc res nec mancipi, ut olim, simplici traditione & nudo

(1) L. 1. tit. 30. P. 3.

naturali actu, pleno jure trans- ferri: sed etiam res mancipi, cu- jusmodi erant prædia & prædio- rum jura in Italico solo, servi & quadrupedes quæ dorso col- love domantur, & olim non ab- alienabantur ex jure Quiritium sine actu civili, sine nexus aut cessionis in jure solemnitate. Vid. Ulpian. tit. 19. in fragm. Rævard. ad l. XII. Tab. cap. 16.

8 Ait corporalis res). Nam res incorporales proprie traditionem non recipiunt, l. 3. §. si iter 2. de act. empt. l. 43. §. 1. hoc tit. uti nec possessionem, l. 4. §. 27. de usurp. & usuc. Sed est in his, quod vice traditionis fungatur, patientia domini, & vice apprehensionis possessionisque est usus illius, cui dominus hujusmodi jus quæsumum vult, l. ult. de servit. l. 3. in pr. de usuf. (1).

9 Tradita alienatur). Non minus videlicet pleno jure, quam si mancipata aut in jure cessa es- set, sublatio antiquo discrimine dominii, l. unic. C. de nud. jur. Quir. toll. Etenim duo antiquitus fuere dominorum genera: natura le unum, quod in bonis; alterum civile sive legitimum, quod ex jure Quiritium appellabatur, & vel nudum erat vel plenum. Si verbi causa civis Romanus a cive Romano servum emiserit, isque ei tradidus esset, neque tamen mancipatus aut cessus in jure, anno ab eo possessus, is servus in bonis quidem emptoris erat; ex jure vero Quiritium non erat, sed eo jure manebat venditoris,

De rerum divis. & acquir. ipsarum dominio. 261
quandiu mancipatus, in jure ces- sus aut usucaptus non esset. Jus hoc Quiritium sibi asserebat, qui vindicabat hac vulgata formula: Hunc ego hominem ex jure Quiri- tium meum esse ajo, l. 1. de rei vindic. Vide Theophil. tit. de lib- bert. Ulpian. d. tit. 19 Brisson. 4. antiq. 22. Rævard. d. cap. 16. Erat autem ejus, qui in bonis ha- bebat, causa potior, quam domini ex jure Quiritium: nam si servus alterius in bonis, alterius ex jure Quiritium esset, ex omnibus cau- sis acquirebat ei, cuius in bonis erat, Ulp. d. tit. 19. §. pen. Qua de causa Justinianus nudum hoc & inane Quiritium jus sustulit, d. l. unic. C. de nud. jur. Quirit. toll.

10 Stipendiaria quoque & tri- butaria prædia eodem modo alie- nantur). Id est, plenum eorum dominium transfertur: quod olim fieri non poterat, per ea quæ dicimus inf. in pr. de usucap. vers. Immobilis: nunc potest post ex- æquationem juris prædiorum provincialium & Italicorum a Justi- niano factam, l. un. C. de usucap. transf. Qui de his plura deside- ret, audeat Petrum Burmannum qui de vectigalibus pop. Rom. scripsit ex professo.

TEXTUS.

Limitatio.

41 Venditæ vero res & tradi- te non aliter emptori acquirun- tur, quam si is venditori pretium

(1) L. 46. tit. 28. P. 3.

solverit, vel alio modo ei satisfe- cerit; veluti expromissore, aut pi- gnore dato: quod quanquam cave- tur lege XII. Tabularum, tamen recte dicitur & jure gentium, id est, jure naturali id effici. Sed si is, qui vendidit, fidem empo- ris secutus fuerit, dicendum est, statim rem emptoris fieri (1).

COMMENTARIUS.

1 Quod hic traditur, pro- prium est emptionis. Ex alia cau- sa si quis rem suam sciens tra- diderit, statim eam facit acci- pientis, neque amplius quic- quam ad translationem dominii requirimus: in emptione vero & tertium exigitur, ut pretium solutum sit, aut necessitas ejus solvendi in praesentia remissa. ¶ Cur vero tam varie? Nimirum quia in cæteris, qui rem suam scientes ex juxta causa tradunt, veluti ex causa donationis, dotis, legati &c. voluntas transferendi manifesta est; in venditori non est, si nihil amplius de voluntate ejus constet: quippe qui ex com- muni hominum sensu hac lege & conditione potius rem, quam ven- didit & tradidit, transferre voluisse censeri debeat: Si pecunia si- bi soluta sit (hanc enim spectat, & protinus sibi numerari velle vide- tur, qui rem vendit), quam ani- mum habuisse rem suam pure & simpliciter in empotem transfe- rendi. Constat autem, ejus quod subconditione datur aut traditur, dominium in accipientem non sta-

tim transire, l. 8. de reb. cred.
2 Vel alio modo ei satisficerit). Traditur hoc idem l. 19. de contr. empt. Satisfaciendi verbum generalius est, quam solvendi. Qui solvit, utique & satisfacit; at non omnis satisfactio solutio est. Satisfacit & qui non liberatur, veluti si quis fidejussorem vel pignora det: solutione vero obligatio tollitur. Ait, ei satisficerit, nimirum venditori voleati, & fidejussorem vel pignus loco solutionis accipienti: neque enim cogitur creditor admittere satisfactionem vice solutionis, l. 6. §. 1. quib. mod. pign. l. 10. de pign. act. non magis quam solutionem alterius rei, quam quæ debetur, l. 2. §. 1. de reb. cred. l. 16. & seq. C. de solut.

3 Expromissore). Hoc nomine etiam fidejussor hic intelligi videatur, ut in l. 4. §. 3. de rei judic. Certum enim est, tam fidejussore, quam expromissore dato, rem emptoris fieri, l. 53. de contr. emption. Enimvero cum proprio loquuntur Jurisconsulti, fidejussorem, quem alio nomine ad promissorem vocant, separant ab expromissore: de quo infr. in pr. de fidejuss.

4 Quamquam cavitur lege XII. Tab.). Pleraque, quæ lege XII. Tabularum cauta sunt, rationem civilem habent, formulasque & solemnia spectant, ut liquet ex fragmentis, quæ a viris doctis collecta in manibus studiosorum versantur: non tamen omnia. Nam quod placet, rem venditam non

(1) D. l. 46. tit. 28. P. 3.

aliter emptoris fieri, quam si premium venditori solutum sit, aut satis eo nomine factum, id jure & ratione naturali, ea, quam dixi, efficitur: & tamen id ipsum quoque lege XII. Tab. cautum. Non recte igitur sic collegeris: id cautum est lege civili: ergo est juris mere positivi; aut, ergo id non efficitur jure gentium sive naturali.

5 Fidem emptoris secutus fuerit. Id est, fidem emptori de pretio habuerit sine ulla satisfactione, d. l. 19. de contr. empt. quod ex circumstantiis aestimandum, veluti si dies solutioni dicta sit, l. 3. C. de pact. int. empt. & vend. aut si, cum emptor pecuniam ad manum non habuerit, vendor dixerit: I, licet: nunc non require: postea das. Plane si nulla mentio facta sit de pretio postea solvendo ex eo solo, quod vendor rem tradidit, censeri non debet fidem emptori habuisse, ut hic locus & d. l. 19. apertissime ostendunt.

TEXTUS.

Ampliatio.

42 Nihil autem interest, utrum ipse dominus tradat alienum suum, an voluntate ejus alius, cui ejus rei possessio permissa sit (1). Qua ratione si cui libera universorum negotiorum administratio permissa fuerit a domino, isque ex his negotiis

De rerum divis. & acquir. ipsarum dominio. 263
rem vendiderit & tradiderit; faciet eam accipientis.

COMMENTARIUS.

1 Cum ad dominium traditione transferendum necesse sit, ut dictum est, ut res tradatur a domino, hoc nunc ex Cajo, l. 9. §. 4. hoc tit. declarat Imp. atque sic esse accipendum ait, ut nihil intersit, utrum minus ipse per se rem alicui tradat, an aliis voluntate ejus: quippe quod quis per alium facit, dum ei mandat aut jubet ut faciat, id ipse facere videtur, l. 5. §. 3. de adm. tut. l. 1. §. 12. de vi, & de vi arm.

2 Cui ejus rei possessio permissa sit). Hotom. restituit: Cui ejus rei potestas permissa sit; quod quidem sensum habet commodiorem: sed tota hæc adjectio abest a Cajo & Paraphraste Graeco. Unde suspicor, glossema esse, quod in textum reptavit: ob eamque causam etiam a Cujacio hic omissum.

3 Si cui libera universorum negotiorum). Si nominatim alicui mandatum sit, ut rem tradat, nemus ambigit, quin si mandato perseverante id faciat, dominium ejus rei transferatur in accipientem, l. 11. §. ult. de pign. act. nec ulla hic exceptio est, quoniam in speciali mandato non potest dubitari de voluntate domini.

4 An autem & mandati generalis hæc vis sit, ut procurator, cui universorum negotiorum administratio permissa est, possit rem ad administrationem suam

pertinentem sine exceptione alienare aut in alium transferre, queri solet. DD. comm. duo genera ejusmodi procuratorum faciunt unum eorum, quibus simpliciter rerum omnium administratio commissa est; alterum quibus commissa est libera nominatim scil. hoc adjecto: & procuratorem cum libera (sic loquuntur) etiam jure alienandi habere contendunt, modo ne id fiat animo donandi; eum autem, cui simpliciter administratio mandata est, nihil alienare posse præter fructus autres alias, quæ facile corrumphi possunt. Verum hæc distinctio, ut commentitia & veteribus incognita, a Duar. ad l. 1. §. per procuratorem 20. de adq. pos. Dom. 4. comment. 15. & aliis nonnullis doctis viris rejicitur.

5 Et vero si ex mandato aestimandum, quid cuique liceat in re aliena, dicendum omnino videtur, parem esse debere horum procuratorum potestatem; nec quod alteri non licet, id alteri in re dominica licere. Quid enim interest, simpliciter alicui bonorum universorum administratio mandata sit an mandata adjecto verbo, libera? Non magis hæc differunt, quam hæres simpliciter institutus, & institutus ex asse. Administratio quantumvis simpliciter tradita, nihilominus libera tradita intelligitur: quippe quam libere exercere liceat in rebus omnibus, nec minus libere, quam si specialiter de singulis mandatum esset, excepto si quid generali cujusmodicunque mandato non continetur: qualia sunt do-